

Tezlerde doğanın sesi: Türkiye’de lisansüstü eko-eleştiri tezlerine ilişkin sistematik bir meta-sentez

Eren Alkan*

Araştırma Makalesi

*Ege Üniversitesi, İzmir/Türkiye
erenalkan.ege@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-6447-9394,

Geliş: 2 Kasım 2025
Kabul: 6 Nisan 2026
Yayın: 03 Haziran 2026

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve
intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine
uyulduğu teyit edilmiştir.

Atıf: Alkan, E. (2026). Tezlerde doğanın sesi:
Türkiye’de eko-eleştirel yaklaşıma meta bir bakış.
Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat
Fakültesi Dergisi, 14(1), 79-95

ÖZ

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren ekolojik hareketler, sosyal bilimlerde tartışılmaya başlanan önemli temalar arasında yer almıştır. Bu dönemde yükselişe geçen ekoloji bilinci, ilk olarak temel ve ziraî bilimler gibi daha uygulamalı disiplinlerde karşılık bulmuştur. Söz konusu alanlarda yapılan araştırmalar, ekolojik hareketlere hem teorik hem de pratik anlamda katkılar sunmuş, bu sayede doğaya yönelik toplumsal duyarlılık artmıştır. Zamanla bu ilgi, mimarlık, hukuk, iletişim ve sosyoloji gibi farklı akademik disiplinlere de sıçramış; özellikle edebiyatta önemli yansımalar bulmuştur. Buradan hareketle yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde, pek çok farklı disiplinden türeyen kavramların bir araya gelmesiyle tartışılan “eko-eleştiri” ortaya çıkmış ve bu, özellikle edebiyat incelemelerinde dikkat çekici bir analitik yaklaşım hâline gelmiştir. Eko-eleştiri, kısaca, doğa ile insan ilişkisini yeniden düşünmeyi ve edebî eserlerdeki ekolojik anlatıları incelemeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. Bu kapsamda bu makalede iki temel amaç güdülmektedir: (1) edebiyat çalışmalarına yeni bir boyut kazandıran eko-eleştirin, Türkiye’deki üniversitelerde, özellikle lisansüstü tez çalışmalarındaki konumunu belirlemek ve (2) Türkiye akademisinde eko-eleştirel yaklaşımların geleceğine yönelik bir yol haritası çizmektir. Bu amaçlar doğrultusunda, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan meta-sentez yaklaşımı kullanılacaktır. Bu çalışma sayesinde, Türkiye’deki eko-eleştirel akademik birikimin mevcut durumu analiz edilerek, Batılı literatürle karşılaştırmalı bir değerlendirme sunulacak; gelecekteki çalışmalara yol gösterici bir kaynak oluşturulması hedeflenecektir.

Anahtar Kelimeler: Eko-eleştiri, edebiyat, meta sentez, lisansüstü tez, ekoloji

The voice of nature in theses: A systematic meta-synthesis of graduate-level ecocriticism theses in Türkiye

Research Article

* Ege University, İzmir/Türkiye
erenalkan.ege@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6447-9394,

Received: 2 November 2025
Accepted: 6 April 2026
Published: 03 June 2026

This article has been reviewed by at least two
reviewers and confirmed to be non-plagiarized
and compliant with research and publication ethics.

ABSTRACT

Since the second half of the twentieth century, ecological movements have been among the important topics discussed in the field of social sciences. The rising environmental awareness during this period has found resonance not only in social sciences but also in more applied disciplines such as basic and agricultural sciences. Research conducted in these scientific fields contributed to ecological movements both theoretically and practically, thereby increasing social awareness of the environment. Over time, this interest spread to different academic fields such as architecture, law, communication, and sociology, as well as environmental sciences, and found significant reflections in literature in particular. By the twenty-first century, the “eco-criticism” approach, which emerged from the convergence of concepts from many different disciplines, has become a notable analytical approach, especially in literary studies. Eco-criticism, briefly, aims to rethink the relationship between nature and humans and to examine environmental narratives in literary works. Within this context, this article has two main objectives: (1) to determine the position of eco-criticism, which adds a new dimension to literary studies, in Turkish universities, particularly in postgraduate thesis studies, and (2) to draw a roadmap for the future of eco-critical approaches in Turkish academia. To this end, the meta-synthesis approach, one of the qualitative research methods, will be used. Through this study, the current state of eco-critical academic accumulation in Turkey will be analyzed, and a comparative evaluation with Western literature will be presented to create a guiding resource for future studies.

Keywords: Eco-critical approach, literature, meta synthesis, MA&PhD theses, ecology

Giriş

Dil, bir toplumun değer dünyasını ve düşünme biçimini şekillendiren başlıca araçlardan biridir. Kültürün aktarımı, korunması ve yeniden üretilmesinde temel rol oynayan dil aracılığıyla, insan-toplum-doğa ilişkileri anlamlandırılır (Sapir, 1929). Edebiyat da dilin estetik formudur ve bu özelliğiyle toplumsal hafızayı şekillendiren bir yansıtma alanı sunar. Edebî metinler, bireyin doğa ve toplumla kurduğu ilişkileri temsiller aracılığıyla ortaya koyarak, dönemin zihniyet yapısını açığa çıkarır (Eagleton, 2005). Bu çerçevede, doğaya bakış açısını, insan-merkezci yaklaşımları ve ekolojik sorunlara yönelik duyarlılığı sorgulayan eko-eleştirel analizler, hem edebi metinlerin çok katmanlı yapısını anlamada hem de kültürel dönüşüm süreçlerini çözümlemede önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Buell, 1995).

Eko-eleştiri, en genel tanımıyla, edebiyat ile fiziksel çevre arasındaki ilişkiyi inceleyen disiplinler arası bir eleştiri alanıdır. Terim ilk kez William Rueckert tarafından 1978 tarihli “Literature and Ecology: An Experiment in Ecocriticism” başlıklı makalede kullanılmış, ancak kurumsal bir alan olarak özellikle 1990’lı yıllarda gelişim göstermiştir (Rueckert, 1978). Eko-eleştirinun kuramsal çerçevesi, doğa temsillerinin edebî metinlerde nasıl kurulduğunu, insan-merkezci bakış açılarının nasıl üretildiğini ve alternatif çevre etiği yaklaşımlarının nasıl mümkün kılınabileceğini sorgular. Cheryll Glotfelty’nin öncülüğünde yayımlanan *The Ecocriticism Reader* (1996), alanın temel metinlerinden biri olarak kabul edilmekte ve eko-eleştiriye “edebiyat ile fiziksel çevre arasındaki ilişkinin incelenmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Glotfelty ve Fromm, 1996, s. xviii). Aynı dönemde Lawrence Buell, özellikle *The Environmental Imagination* (1995) adlı çalışmasında Amerikan edebiyatı üzerinden doğa yazınının etik ve estetik boyutlarını ele alarak alanın teorik derinliğini genişletmiştir. Eko-eleştirinun ortaya çıkışı, çevre hareketlerinin yükselişyle paralel ilerlemiş; özellikle 1960’lar ve 1970’lerdeki çevre krizleri ve Rachel Carson’ın *Sessiz Bahar* (1962) adlı çalışmasının yarattığı farkındalık, edebiyat çalışmalarında doğa odaklı yeni yaklaşımların gelişmesine zemin hazırlamıştır. Edebiyatta eko-eleştirel yaklaşım, doğayı yalnızca arka plan olarak değil, metnin kurucu bir unsuru olarak ele alırken; insan-doğa ilişkisini etik, politik ve ideolojik boyutlarıyla yeniden düşünmeye imkân tanır. Bu bağlamda eko-eleştiri, yalnızca doğa temsillerini analiz eden bir yöntem değil, aynı zamanda çevresel farkındalığı artırmayı ve sürdürülebilir bir gelecek tahayyülünü desteklemeyi amaçlayan eleştirel bir perspektif olarak da değerlendirilmektedir (Buell, 1995; Garrard, 2012). Bu yönüyle, eko-eleştiri akademide, özellikle lisansüstü çalışmalarda, giderek artan şekilde işlenmeye başlanmıştır, çünkü kullanılan dil bağlamında yükseköğretim sisteminin en gelişmiş aşamasını oluşturan lisansüstü eğitim programları, bireylerin akademik ve mesleki derinlik kazanmasını sağlayan nitelikli öğrenme süreçleri olarak, araştırma temelli bilgi üretimini teşvik eder ve özgün düşünme becerileriyle donanmış bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Yüksek lisans ve doktora düzeyindeki çalışmalar, bireylere yalnızca uzmanlık kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda bilgiye sistematik biçimde ulaşma, verileri yorumlama ve bilimsel sonuçlara ulaşma süreçlerini içeren entelektüel bir birikim de sağlar. Bu bağlamda, lisansüstü tezler hem bireysel akademik gelişimin bir göstergesi hem de içinde bulunulan toplumun kültürel, politik ve ekolojik dönüşümlerini yansıtan önemli kaynaklardır.

Buna karşın, Türkiye akademisinde eko-eleştirel yaklaşımların lisansüstü tezler düzeyinde hangi disiplinlerde, hangi kavramsal çerçevelerle ve nasıl bir tarihsel seyir içinde üretildiğine dair sistematik, bütüncül ve yorumlayıcı bir meta-analiz çalışması bulunmamaktadır. Mevcut çalışmalar çoğunlukla tekil tezlere veya sınırlı örneklemelere odaklanmakta; alanın genel görünümünü, eğilimlerini ve yapısal sınırlarını ortaya koyan sentezleyici araştırmalar ise eksik kalmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de eko-eleştirel yaklaşımı merkeze alan lisansüstü tezleri sistematik biçimde inceleyerek alanın kurumsal, kavramsal ve tematik gelişim haritasını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışma, YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan yüksek lisans ve doktora tezlerini kapsayan nitel bir meta-sentez yöntemiyle yürütülmüştür. Çalışmanın özgün katkısı, Türkiye’de eko-eleştiri alanında üretilmiş lisansüstü tezleri ilk kez çok dilli anahtar kelime taramasıyla bütüncül biçimde ele alması; alanın nicel büyüklüğünü, kuramsal yönelimlerini ve yapısal sınırlarını yorumlayıcı bir üst anlatı çerçevesinde analiz etmesidir.

Yöntem

Çalışmanın alanını, Türkiye’deki eko-eleştiri çalışmaları oluşturmaktadır. Dünyada iklim değişimi, küresel ısınma, iklim krizi ve sürdürülebilirlik gibi güncel kavramların da küresel ölçekte popülerleşmesiyle özellikle 1990’lar, Türkiye’de ise Prof. Dr. Serpil Oppermann ve Prof. Dr. Ufuk Özdağ gibi akademisyenlerin alana dair öncü katkılarıyla da daha çok 2010 sonrası yaygınlaşan eko-eleştiri çalışmaları, özellikle kişisel blog, sosyal medya, gazete ve popüler dergilerde kendine bir hayli yer bulmaktadır. Bu konu akademide de kitaplar, konferans ve paneller, çalıştaylar, makale ve bilimsel projeler ve lisans ve lisansüstü düzeyde açılan derslerde son zamanlarda daha sık mercek altına alınmaktadır. Özellikle, lisansüstü çalışmalarda her geçen yıl eko-eleştiri üzerine yazılan tezlerin sayısı artmaktadır. Bu noktada, çalışmanın evrenini, Türkiye’de eko-eleştiri yaklaşımını edebiyat çalışmaları üzerinde inceleyen lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Örnekleme de YÖK Tez Merkezi’nde çevrim içi olarak erişime açık olan tezler oluşturmaktadır. Tezlerin bazılarının erişime kısıtlı olması, çalışmanın ana kısıtlılıklarından biridir. Ayrıca YÖK Tez Merkezi’nde yer almayan, özellikle 1990 öncesi, tezlerin eko-eleştiri yaklaşımına sahip olma olasılığı düşük de olsa bir başka kısıttır. Çalışma, coğrafi olarak da Türkiye’deki yüksek öğretim kurumları ile sınırlandırılmıştır. Bu çerçevede, ortaya çıkan çalışma evreni, 1995 ve 2024 Haziran ayı arasını kapsama almaktadır.

Bu çalışmada, yöntem olarak, nitel araştırma yöntemleri bakımından görece yeni bir kullanım alanı olan meta sentez kullanılacaktır. Seyat Polat ve Osman Ay meta sentezi şu şekilde açıklar:

Meta-sentez çalışması ilk olarak 1988 yılında Noblit ve Hare tarafından eğitim alanında yayımlanmış kültür çalışmalarının bulgularını birlikte değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Noblit ve Hare bu araştırma yöntemini “meta etnografi” şeklinde adlandırmışlardır. Noblit ve Hare (1988) meta etnografiyi, nitel çalışmaların birbirine çevrildiği bir sentez yaklaşımı, çalışmaların sonuçlarını resmetmek için kullanılan sistematik bir karşılaştırma veya nitel çalışmaların bulgularının karşılaştırılması veya birleştirilmesi ile oluşturulan kuramlar, üst anlatılar, genellemeler ve yorumlamalı çeviriler şeklinde tanımlamışlardır (2016, s. 53-54).

Meta sentez çalışmalarda, çalışmanın alanı, örnekleme, çalışmanın gerçekleştiği coğrafya ve veri çözümleme yöntemleri açıkça ifade edilmelidir (Özkaral & Mentiş Taş, 2017). Meta sentez çalışmada, belirli bir konu seçilerek, bu konuya dair bir sentezleme ve yorumlama yapılması beklenir (Gümüş, 2018). Bu sentez çalışması, literatürde yapılacak ileri çalışmalar için nitelikli bir referans oluşturma özelliği taşır (Çalık & Sözbilir, 2014; Yılmaz, 2015). Bunun dışında, meta sentez çalışmalarında, bu çalışmaları yapan akademisyen ve/veya araştırmacıların hem nitel analizde hem de araştırma alanında nitelikli ve donanımlı olması beklenir (Lachal & diğ.). Kısaca, bu çalışmada, Türkiye’deki yüksek öğretim kurumlarında eko-eleştirel yaklaşımı kullanan edebiyat incelemeleri tezleri, Noblit ve Hare’nin meta etnografi (meta sentez) yaklaşımının fazları kullanılarak mercek altına alınmıştır. Buna göre öncelikle çalışmanın amacı ve araştırma soruları belirlenmiş, daha sonra veri toplama metodu ile verinin hangi ölçüte göre çalışmaya alındığı veya hariç tutulduğu açıklanmıştır. Çalışmaya alınan tezlerin sayısı ve analize dahil edilenlerin detaylı bir açıklaması da eklerin de yardımıyla yapılmıştır. Bu aşamadan sonra veriler çözümlenmiş ve ortak temalar oluşturulmuştur. Son olarak, sentezleme sürecine geçilmiştir (Noblit & Hare, 1988, s.38).

Veri çözümlemede, kodlama tekniği ana unsurdur. Buna göre, çalışmada kullanılan tezler T1, T2, T3, . . . şeklinde kodlanmıştır. Ayrıca, yüksek lisans tezleri için YL1, YL2, YL3, . . . ve doktora tezleri için DT1, DT2, DT3, . . . kodları kullanılmıştır. Bu kodların karşılıklı kontrolleri, araştırmacı ile araştırmacının daha önce eko-eleştiri üzerine birlikte kitap bölümü yazdığı öğretim üyesi tarafından sağlanarak ilgili ve ekte paylaşılan raporlama ile tutarlılık, geçerlik ve güvenilirlik sağlanmıştır. Kodlar üzerinden ortak temalar, tezlerin anahtar sözcükleri ve kuramsal art alanları temelinde ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmada şu araştırma sorularına cevap aranmaktadır:

-Üniversitelerin kurumsal yapıları temelinde tezler, nasıl dağılım göstermektedir?

- Tezlerin yapıldığı anabilim/bilim dalları ve çalışma sayıları nelerdir?
- Tezlerin yıllar temelinde dağılım eğilimi nasıldır?
- Tez çalışmalarında akademik devamlılık var mıdır?
- Tezlerde yer alan kavramsal çerçeve ve yaklaşımlardaki eğilim nedir?
- Tezlerde çalışılan edebî türler ve yazım dili nedir?

Türkiye’de yazılan eko-eleştiri tezlerinde “eko-eleştiri” kavramının yanı sıra “environment”, “ecology”, “nature” gibi farklı kavramsal çerçevelerin kullanıldığı göz önünde bulundurularak, veri taraması çok dilli ve çok kavramlı bir anahtar kelime seti üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, toplam 247 lisansüstü tez (186 yüksek lisans, 61 doktora/sanatta yeterlik tezi) incelenmiştir. Öncelikle YÖK Ulusal Tez Merkezi resmî web sitesinde, detaylı arama sekmesinde anahtar kelimeler yazılarak ilgili olabilecek tezler çıkarılmıştır. Bu anahtar kelimeler; Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça ve Japonca dillerinde taranmıştır. Aranan kelimeler şunlardır: “eko-eleştiri”, “ekoeleştiri”, “eko eleştiri”, “eco-criticism”, “eco-criticism”, “ecocriticism”, “post-hümanizm”, “post hümanizm”, “post humanism”, “post-humanism”, “eco feminism”, “eko feminizm”, “ekofeminizm”, “eleştirel hayvan çalışmaları”, “hayvan çalışmaları”, “animal studies”, “critical animal studies”, “derin ekoloji”, “deep ecology”, “toprak etiği”, “Ökologie”, “Öko-Kritik”, “Tiefenökologie”, “Posthumanismus”, “écologie”, “posthumanisme”, “éco-critique”, النقد البيئي، دراسات على الحيوانات، علم البيئة، بعد الإنسانية، دراسات على الحيوانات، ポストヒューマニズム, エコロジー, 動物実験. Arama sonucunda ulaşılabilen tezlerde, farklı kelime aramalarında ortaya çıkan ve listeye iki defa giren aynı tezlerden biri hariç tutulmuş ve böylece aynı tezin iki defa veri olarak kullanılması engellenmiştir. Bunun dışında, listeleme yapılırken, sadece edebiyat üzerine yazılan tezler değil tüm alanlardaki tezler dahil edilmiştir. Buna göre, Batı ve Doğu dilleri ve edebiyatları, Türk dili ve edebiyatı, karşılaştırmalı edebiyat, Türk halk bilimi, Türkçe eğitimi, kamu yönetimi, şehir planlama ve mimarlık, antropoloji, kadın çalışmaları, iletişim, halkla ilişkiler ve gazetecilik, turizm, eğitim, sinema, hukuk, işletme, çevre mühendisliği ve medeniyet araştırmaları ana alanları tezin ön örneklemini oluşturmuştur. Tezin nihai örneklemini ise edebiyat alanında yazılan tezler oluşturmaktadır. Buna göre toplam 136 yüksek lisans ve doktora tezi analize dahil edilmiştir. Bu tezlerden ikisinin erişim izni bulunmadığı ve farklı anahtar kelime aramalarında bir tez iki kez listeye girdiği ve tekrür tez nihai listeye alınmadığı için belli temaların saptanmasında toplam 133 lisansüstü tez ele alınmıştır.

Kuramsal art alan: Eko-eleştiri nedir?

Bulgulara geçmeden önce, giriş bölümünde de özetle değinilen eko-eleştirden daha kapsamlı bahsetmek yerinde olacaktır. Eko-eleştiri, edebiyatın doğayla ilişkisini merkeze alan, ekolojik meseleleri edebî metinler bağlamında inceleyen disiplinler arası bir eleştiri yöntemidir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru gelişen bu yaklaşım, doğayı pasif bir arka plan değil, metnin aktif bir bileşeni olarak ele alır. Küresel ekoloji krizlerinin etkisiyle edebiyat çalışmalarında doğanın konumu yeniden düşünölmeye başlanmış; bu bağlamda eko-eleştiri hem edebiyat kuramları içinde hem de çevre bilimleriyle ilişkili bir alan olarak önem kazanmıştır.

Eko-eleştirin temelleri, özellikle 1960’lı yıllarda Batı’da yükselen ekolojik hareketlerle eş zamanlı olarak atılmıştır. Rachel Carson’ın *Silent Spring* (1962) adlı eseri, ekolojik bilincin oluşmasında önemli bir kırılma noktası oluştururken, bu tür eserler edebî ve kültürel eleştirin ekolojiyi de dikkate alması gerektiğini ortaya koymuştur. Akademik anlamda eko-eleştirin kurumsallaşması ise Association for the Study of Literature and Environment (ASLE)’nin 1992’de Amerika Birleşik Devletleri’nde kurulmasıyla gerçekleşmiştir (Glotfelty & Fromm, 1996).

Eko-eleştiri, sadece doğa betimlemeleriyle sınırlı kalmayıp; “ekoloji”, “sürdürülebilirlik”, “çevresel adalet”, “antroposen”, “hayvan çalışmaları”, “yer kavramı” gibi temaları da kapsamına alır. Glen A. Love’a göre eko-eleştiri, “insan-merkezci olmayan bir perspektif” geliştirerek doğanın özneleştirildiği yeni bir

eleştirel okuma biçimi sunar (Love, 2003). Bu bağlamda eko-eleştiri, metinleri yalnızca estetik nesnelere olarak değil, aynı zamanda ekolojik söylemlerin taşıyıcıları olarak inceler.

Eko-eleştirel analiz, klasik edebiyat eleştirisi tekniklerini doğa merkezli bir paradigma çerçevesinde yeniden yorumlar. Bu çerçevede “doğa temsilleri”, “insan-doğa ilişkileri”, “çevresel etik” ve “ekolojik farkındalık” gibi ögeler öne çıkar. Ekofeminizm, postkolonyal eko-eleştiri ve yerel ekoloji yaklaşımları da yönetime entegre edilen alt dallardır (Buell, 2005).

Türkiye bağlamında düşünüldüğünde ise eko-eleştiri alanına önemli katkılar sunan isimler arasında Serpil Oppermann öne çıkmaktadır. Oppermann’ın özellikle post hümanist eko-eleştiri, maddesel ekoloji ve yeni materyalizm bağlamındaki çalışmaları, eko-eleştirin Batı merkezli doğa-kültür ikiliklerini aşan eleştirel bir yönelim kazanmasına katkı sağlamıştır (Oppermann, 2013; 2020). Türkiye’deki lisansüstü tezlerin önemli bir bölümünün posthümanizm, ekofeminizm ve insan-merkezcilik eleştirisi ekseninde yoğunlaşması, bu kuramsal etkilerin dolaylı izlerini de taşımaktadır.

Eko-eleştirin temel hedefi, ekolojik duyarlılığı artırmak ve edebiyat aracılığıyla ekolojik bilinç oluşturmaktır. Bu yaklaşım, edebî metinlerde doğanın nasıl temsil edildiğini sorgulamakla kalmaz, aynı zamanda doğanın sömürülmesini meşrulaştıran kültürel anlatıları deşifre etmeye çalışır. Bu bağlamda eko-eleştiri hem kültürel hem de ekolojik dönüşümü amaçlayan eleştirel bir praxis olarak konumlanır.

Sonuç olarak, eko-eleştiri, edebiyatı yalnızca estetik bir üretim alanı olarak değil, aynı zamanda ekolojik etik ve bilinç için bir zemin olarak gören çağdaş bir eleştiri yaklaşımıdır. Küresel ekolojik krizlerin arttığı bir dönemde, edebiyatın da bu krize kayıtsız kalmaması gerektiğini savunur. Bu nedenle eko-eleştiri hem akademik dünyada hem de kültürel söylemde giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Bulgular

Eko-eleştiriye dair, incelenen tezler üzerinden varılan bulguları şöyle sıralayabiliriz:

Öncelikle, edebiyat disiplininde Türkiye’de eko-eleştiri bağlamında yazılan tezlerin sayısı aşağıdaki gibidir. Bu tablo, genel sayı içinde (Tablo 1) eko-eleştiri alanında yazılan tezlerin sayısını göstermesi bakımından önemlidir.

Tablo 1. Üniversitelere göre tezlerin dağılımı (koyu ile işaretlenenler özel/vakıf üniversiteler(i)dir.)

Üniversite	YL	D	Toplam	
Akdeniz Üniversitesi		1	-	1
Ankara Üniversitesi		3	6	9
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi		-	1	1
Atatürk Üniversitesi		4	4	8
Atılım Üniversitesi		1	1	2
Bartın Üniversitesi		1	-	1
Bayburt Üniversitesi		1	-	1
Beykent Üniversitesi		1	-	1
Bilkent Üniversitesi		3	-	3
Boğaziçi Üniversitesi		3	-	3
Bursa Uludağ Üniversitesi		1	-	1
Dokuz Eylül Üniversitesi		6	-	6
Ege Üniversitesi		6	6	12
Erciyes Üniversitesi		7	1	8
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi		2	-	2
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi		1	-	1
Fırat Üniversitesi		2	-	2
Gazi Üniversitesi		1	-	1
Hacettepe Üniversitesi		6	3	9
İnönü Üniversitesi		1	-	1
İstanbul Üniversitesi		2	1	3

İstanbul Aydın Üniversitesi	1	1	2
İstanbul Bilgi Üniversitesi	1	-	1
İstanbul İbn Haldun Üniversitesi	1	-	1
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	1	1	2
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	1	-	1
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	1	-	1
Kafkas Üniversitesi	1	-	1
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	-	1
Kapadokya Üniversitesi	3	-	3
Karabük Üniversitesi	4	1	5
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	1	-	1
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1	-	1
Kocaeli Üniversitesi	1	-	1
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	1	-	1
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	-	1
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	-	1
ODTÜ	2	1	3
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	-	2
Pamukkale Üniversitesi	1	3	4
Selçuk Üniversitesi	2	-	2
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	-	1
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	1	-	1
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	13	-	13
Yaşar Üniversitesi	1	-	1
Yeditepe Üniversitesi	3	-	3
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	1	2
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1	-	1
TOPLAM	102	31	133

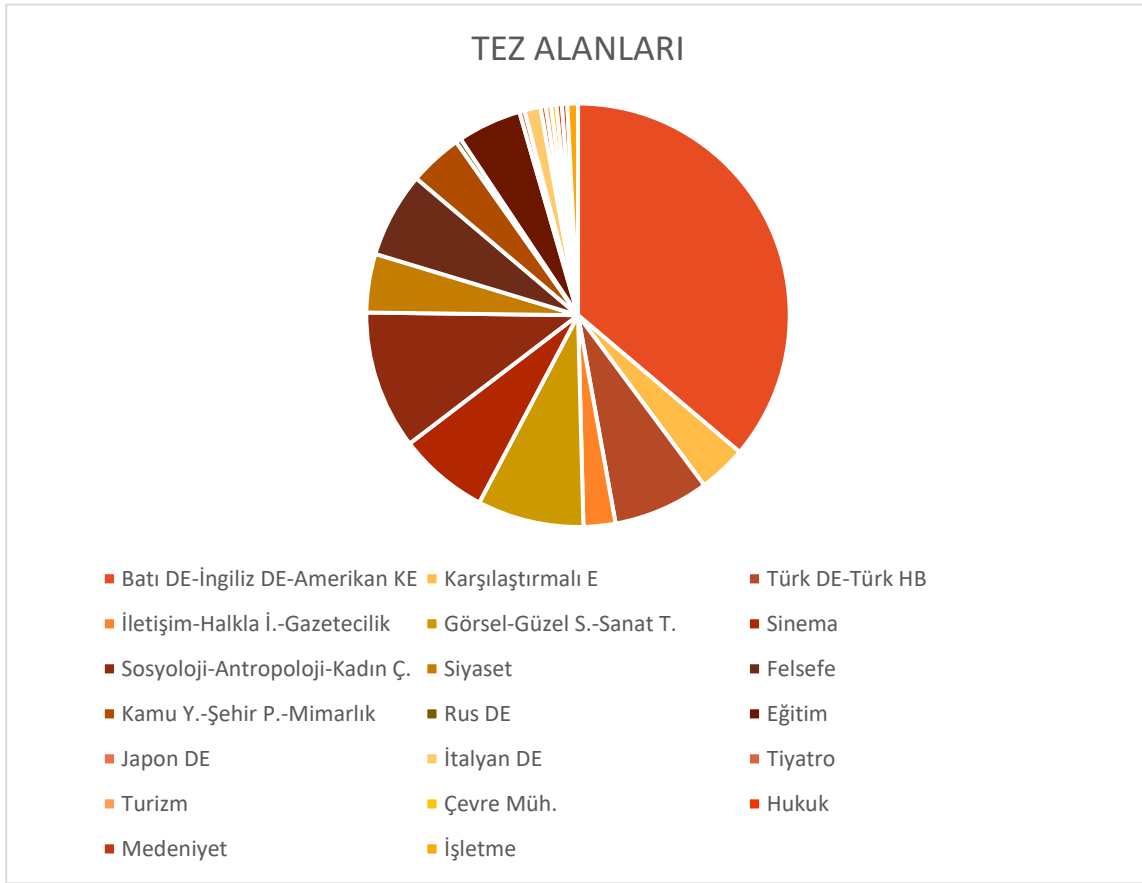
Özel/Vakıf üniversitelerinde 18 yüksek lisans 3 doktora tezi olmak üzere toplam 21 çalışma gerçekleştirilmişken, devlet üniversitelerinde 84 yüksek lisans 28 doktora çalışması gerçekleştirilmiştir. Buradan hareketle, eko-eleştiri yaklaşımıyla yazılan yüksek lisans çalışmalarının nicel olarak doktora çalışmalarına kısmen yansıdığı çıkarılabilir.

Aşağıdaki Tablo 2’de ise eko-eleştirel çalışmalar, özellikle edebiyat alanında yoğunlaştığı için 2024 Haziran itibarıyla bu kapsamda toplam kaç adet tez üretildiğini göstermektedir. Buna göre eko-eleştirel çalışmaların toplam tez sayısı içinde hâkim olmadığı ve diğer yaklaşımlara göre popüler olmadığı söylenebilir.

Tablo 2. Türkiye akademisinde eko-eleştiri alanında yazılan tezlerin edebiyat alanındaki yeri (1995-2024 Haziran)

Anabilim Dalı	Sayı
Türk Dili ve Edebiyatı	15,703
İngiliz Dili ve Edebiyatı	2,732
Batı Dilleri ve Edebiyatları	1,449
Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	309
Karşılaştırmalı Edebiyat	300
İtalyan Dili ve Edebiyatı	54
Rus Dili ve Edebiyatı	206
Japon Dili ve Edebiyatı	51
Türk Halk Bilimi	260
TOPLAM	21,064

Grafik 1’e bakıldığında ise edebiyat alanında yapılan lisansüstü çalışmaların, eko-eleştiri çalışmalarının en çok yapıldığı alan olduğu açıkça görülebilir.

Grafik 1. Türkiye’de lisansüstü tezlerde eko-eleştirel kuramın çalışılma oranları (1995-2024 Haziran)

Tablo 3, anabilim ve bilim dallarına göre, lisansüstü tezlerde eko-eleştiri kullanımının ağırlığına dikkat çeker. Buna göre, Batı Dilleri ve Edebiyatlarının alanda hakimiyeti açıktır. Bunu bir hayli geriden Türk Dili ve Edebiyatı-Türk Halkbilimi, Sosyoloji ve Güzel Sanatlar dalları takip etmektedir.

Tablo 3. Anabilim ve bilim dallarına göre tezlerin dağılımı

Anabilim Dalı / Bilim Dalı	YL/D
Batı Dilleri ve Edebiyatları-İngiliz Dili ve Edebiyatı-Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	89
Karşılaştırmalı Edebiyat	9
Türk Dili ve Edebiyatı-Türk Halkbilimi	18
Rus Dili ve Edebiyatı	1
Japon Dili ve Edebiyatı	1
İtalyan Dili ve Edebiyatı	3
Tiyatro	1
Eğitim (Öğretmenlik anabilim dalları)	12
İletişim-Halkla İlişkiler-Gazetecilik	6
Görsel Sanatlar-Güzel Sanatlar-Sanat Tarihi	20
Sinema	17
Sosyoloji-Antropoloji-Kadın Çalışmaları	26
Siyaset Bilimi	11
Felsefe	16
Kamu Yönetimi-Şehir Planlama-Mimarlık	10
Turizm	1
Çevre Mühendisliği	1
Hukuk	1
Medeniyet	1
Dilbilim	1
İşletme	2
TOPLAM	247

Örnekleme özelinde değerlendirildiğinde, lisansüstü eko-eleştirel çalışmalar içerisinde yüksek lisans tezlerinin sayısal olarak ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ancak bu durum, eko-eleştirel yaklaşımın doktora düzeyinde daha az ilgi gördüğü şeklinde doğrudan ve mutlak bir yargı olarak değerlendirilmemelidir. Türkiye’deki yüksek lisans ve doktora programlarının sayısal dağılımının eşit olmaması, doktora programlarının daha sınırlı sayıda üniversitede yürütülmesi ve doktora öğrenci sayısının yapısal olarak daha düşük olması, bu nicel farkın önemli belirleyicileri arasındadır. Dolayısıyla bulgular, doktora düzeyinde eko-eleştirel çalışmalara yönelik ilginin zayıflığından ziyade, yükseköğretim sisteminin yapısal dinamikleri çerçevesinde temkinli biçimde yorumlanmalıdır.

Grafik 2. Türkiye’de lisansüstü tezlerde eko-eleştirel kuramın çalışılma yüzdelerinin yüksek lisans ve doktora/sanatta yeterlik derecelerine göre dağılımı (1995-2024 Haziran)

Tablo 4, edebiyat alanında yazılan tezlerin yıllara göre dağılımını göstermektedir. Buna göre eko-eleştiriye ilginin ve tezlerin sayısının giderek arttığı söylenebilir.

Tablo 4. Yıllara göre tezlerin dağılımı

Yıllar	Toplam tez sayısı
2004-2010	4
2011-2015	12
2016-2020	43
2021 – 2024 Haziran	74
TOPLAM	133

Tablo 5 ise hem yüksek lisansta hem de doktora eko-eleştiri çalışarak uzmanlaşan yazarların sayısını göstermektedir. Bu kapsamda, 3 yazar bulunmaktadır. Bu yazarların 3’ü de hem yüksek lisans hem de doktora da aynı danışmanla çalışmışlardır. Bu da alanda uzmanlaşmış akademisyenlerin varlığına işaret etmektedir.

Tablo 5. Hem yüksek lisans hem doktora eko-eleştiri çalışanlar

Hem YL hem D eko-eleştiri çalışanlar	Danışman
T5-T22	Aynı danışman
T42-T108	Aynı danışman
T1-T2	Aynı danışman

Tablo 6’da benzer şekilde eko-eleştiri alanında 1 tez yazarının daha sonra akademisyen olarak bir başka tez yazarının danışmanı olduğunu göstermektedir. Sayıca münferit görünse de bu da alanda uzmanlaşmış akademisyenlerin varlığına bir başka işaret olarak yorumlanabilir.

Tablo 8, romanların, eko-eleştirel bağlamda daha fazla inceleme konusu oluşturan tür olduğunu gösterirken; Tablo 9, yazılan tezlerin daha çok İngilizce dilinde olduğunu göstermektedir. Tablo 10'da bunu destekleyecek şekilde Türkçe edebiyat dışındaki eserlerin daha çok inceleme konusu olduğunu göstermektedir.

Tablo 8. Edebiyat alanındaki tezlerde kullanılan araştırma metinlerinin türsel dağılımı

TÜRLER	Toplam tez sayısı
Roman	83
Şiir	11
Tiyatro	8
Kurgusal Olmayan Eserler (Gezi, Otobiyografi, Anı vb.)	4
Destan veya Hikâye	9
Diğer (Birden fazla tür bir arada)	18
TOPLAM	133

Tablo 9. Tezlerde kullanılan yazım dili

İngilizce	Türkçe	Diğer (Kırgızca)	TOPLAM
81	51	1	133

Tablo 10. Tezlerde ele alınan eserlere göre dağılımı

Sadece Türkçe edebiyat	Türkçe edebiyat dışındakiler (karşılaştırma dahil)	TOPLAM
22	111	133

İncelenen tezlerden ve tüm bu bulgulardan hareketle, aşağıdaki yaklaşım, tema ve öğelerin tezlere hâkim olduğu çıkarılmıştır.

Tablo 11. Tezlerde kullanılan yaklaşım ve temaların dağılımı

<p>Yaklaşımlar: Ekoeleştiri, Ekofeminizm, Derin ekoloji, Posthümanizm, Eleştirel hayvan çalışmaları, Toplumsal ekoloji, Sosyal ekoloji, Eko şiir, Eko tiyatro, Marksist eleştiri, Eko-sosyalizm, Toprak etiği, Travma (Psiko-analitik), Ataerki, Çevreci eleştiri, Kentsel ekoloji, Post-kolonyal, İnsan merkezilik, İçsel ekoloji, Posthümanizm/Transhümanizm, Eko-Bakhtinci eko eleştiri, Eko ütopya, Post-modernizm, Materyal dönüş</p> <p>Temalar: Doğa ve kadın ilişkisi Cinsiyetlendirilmiş doğa Doğa kültüre karşı Posthümanizm Çevre sorunları, çevre hakkı ve çevre suçları Postkolonyalizm ve çevre ilişkisi İnsan-doğa çatışması İnsan-doğa ilişkisi Toplum, kültür ve doğa ilişkisi Kimlik ve posthümanizm ilişkisi Kimlik ve ekoloji ilişkisi Savaş ve doğa/ekoloji ilişkisi Hayvanlar ve toplum/kültür ilişkisi Bitkiler ve toplum/kültür ilişkisi Doğa ve mekân ilişkileri Romantizm ve doğa Ekofobi ve doğa-kültür Toprak ve su etiği Yeşil okuma Yabancılaşma ve ötekileştirme ve doğa Derin ekoloji sığ ekolojiye karşı</p>

Öğeler

Hikâye ve uzun hikâyelerde (novella) eko-eleştirel öğeler
Şiirlerde eko-eleştirel öğeler
Romanlarda eko-eleştirel öğeler
Tiyatro metinlerinde eko-eleştirel öğeler
Biyografi ve otobiyografilerde eko-eleştirel öğeler
Anlatı, masal ve destanlarda eko-eleştirel öğeler
Kurgusal olmayan romanlarda eko-eleştirel öğeler

Tüm bu bulgulardan hareketle, Türkiye’deki üniversitelerin kurumsal yapıları temelinde tezler, daha çok devlet üniversitelerinde görülmektedir. Üniversitenin alt yapısından ziyade öğrenci popülasyonu fazla olan ve/veya danışmanın ilgili üniversitede lisansüstü danışmanlığı yapmasından kaynaklanan bir kümelenme görülmektedir. Özellikle Batı dilleri bölümlerinin lisansüstü çalışmalarının yapıldığı üniversitelerde dağılım artmaktadır.

Her ne kadar Batı dillerinde eko-eleştiri çalışmaları yoğunlukta olsa da son yıllarda Türk dili ve edebiyatı ve Türk halkbilim dallarında da sayının giderek arttığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte edebiyat dışı alanlarda her ne kadar çalışmalarda artış olsa da özellikle bu alanlarda lisansüstü çalışmalar yapanların bir kısmının lisans çalışmalarını filoloji alanında yaptığı tespit edilmiştir.

Yıllar içinde eko-eleştiri alanında yapılan çalışmaların sayıca artış göstermesi bir sürekliliğin olduğu sonucunun çıkarılmasını sağlamaktadır. Her ne kadar İngilizce çalışmaların yoğunluğu, küresel literatüre katkı sağlandığına işaret etse de bu durum, Türk dilinde ve edebiyatında akademik çalışmalara katkı sağlanması gereğini de ortaya çıkarmaktadır.

Bulgular bir arada değerlendirildiğinde, Türkiye’deki eko-eleştirel tez çalışmalarının belirgin biçimde Batı merkezli edebiyat kanonları, İngilizce metinler ve roman türü etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum, bir yandan küresel eko-eleştirel literatürle temasın güçlü olduğunu gösterirken, diğer yandan yerel edebî türlerin, sözlü anlatıların ve Türkçe edebiyat metinlerinin görece geri planda kaldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bulgular, nicel artışa rağmen kuramsal ve dilsel çeşitliliğin henüz sınırlı olduğunu düşündürmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Yirmi birinci yüzyılın küresel sorunları arasında yer alan iklim krizi, türlerin yok oluşu ve ekolojik adaletsizlik gibi olgular, yalnızca ekoloji bilimlerini değil, aynı zamanda insani ve sosyal bilimlerin epistemolojik çerçevesini de yeniden düşünmeye zorlamaktadır. Bu bağlamda, edebiyatın doğa ile kurduğu temsili ilişkiyi sorgulayan eko-eleştiri, yalnızca edebi metinlerde ekolojik duyarlılığı aramakla kalmayıp, aynı zamanda antropo-merkezci söylemleri eleştiren post-hümanist bir dönüşüm de önermektedir. Türkiye akademisinde eko-eleştirel yaklaşımın lisansüstü tezler düzeyindeki görünümünü inceleyen bu çalışma, alanın gelişimsel seyrine dair bütüncül ve eleştirel bir çerçeve sunmayı amaçlamıştır.

Üniversitelerin kurumsal yapıları temelinde tezlerin dağılımını sorgulayan birinci araştırma sorusu bağlamında, elde edilen bulgular, eko-eleştirel tezlerin büyük ölçüde devlet üniversitelerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum, üniversitelerin fiziki ya da kurumsal altyapısından ziyade, belirli danışmanların ve öğrenci yoğunluğunun belirleyici olduğu bir kümelenmeye işaret etmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de eko-eleştirin henüz kurumsallaşmış bir akademik alan olmaktan çok, bireysel akademik yönelimler üzerinden geliştiği söylenebilir.

Tezlerin anabilim ve bilim dallarına göre dağılımını ele alan ikinci araştırma sorusu açısından, Batı Dilleri ve Edebiyatları başta olmak üzere filoloji temelli bölümlerin alandaki belirgin ağırlığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte Türk Dili ve Edebiyatı ile Türk Halkbilimi alanlarında son yıllarda gözlemlenen artış, eko-

eleştirinin yalnızca Batı merkezli edebî metinlerle sınırlı kalmadığını; yerel anlatılar ve kültürel bağlamlar üzerinden de genişleme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Tezlerin yıllara göre dağılım eğilimini irdeleyen üçüncü araştırma sorusu bağlamında, özellikle 2016 sonrası dönemde eko-eleştiri alanında belirgin bir nicel artış gözlemlenmektedir. Bu artış, küresel ölçekte yükselen iklim krizi söylemleri ve çevreci beşerî bilimlerin akademik görünürlüğünün artmasıyla paralel bir seyir izlemektedir. Bulgular, Türkiye akademisinde eko-eleştirel duyarlılığın geç de olsa süreklilik kazandığını ortaya koymaktadır.

Akademik devamlılık ve uzmanlaşmayı sorgulayan dördüncü araştırma sorusu açısından hem yüksek lisans hem doktora düzeyinde eko-eleştiri çalışan sınırlı sayıda araştırmacının varlığı dikkat çekmektedir. Aynı danışmanla sürdürülen bu çalışmalar, Türkiye’de eko-eleştiri alanında çekirdek bir akademik uzmanlaşmanın oluşmaya başladığını, ancak bu uzmanlaşmanın henüz yaygınlaşmadığını göstermektedir.

Tezlerde kullanılan kavramsal çerçeve ve yaklaşımları ele alan beşinci araştırma sorusu bağlamında, ekofeminizm, posthümanizm, derin ekoloji ve eleştirel hayvan çalışmaları gibi alt yaklaşımların öne çıktığı görülmektedir. Özellikle doğa-kadın ilişkisi ve insan-merkezcilik eleştirisinin baskın temalar olması, Türkiye’deki eko-eleştirel çalışmaların etik ve politik boyutlara duyarlı bir yönelim sergilediğini düşündürmektedir.

Tezlerde çalışılan edebî türler ve yazım diliyle ilgili altıncı araştırma sorusu açısından ise roman türünün belirgin biçimde öne çıktığı, tezlerin büyük çoğunluğunun İngilizce yazıldığı ve Türkçe edebiyat dışındaki metinlerin daha sık inceleme konusu edildiği görülmektedir. Bu durum, küresel literatürle etkileşimi güçlendirirken, Türkçe edebiyatın ve yerel metinlerin eko-eleştirel bağlamda görece sınırlı temsil edilmesine de işaret etmektedir.

Tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de eko-eleştirin lisansüstü düzeyde nicel olarak büyüdüğü, ancak kuramsal çeşitlilik, disiplinler arası etkileşim ve yerli literatürle temas açısından henüz gelişim aşamasında olduğu görülmektedir. Batı merkezli kuramsal çerçevelerin baskınlığı, Türkçe telif eserlerin sınırlı oluşu ve çalışmaların çoğunlukla tanımlayıcı düzeyde kalması, alanın başlıca yapısal sınırları arasında yer almaktadır.

Buradan yola çıkılarak, gelecek çalışmalarda şu perspektifler üzerinden hareket edilmesi önerilir:

Disiplinler Arası Genişleme: Eko-eleştirin edebiyatla sınırlı kalmaması; medya çalışmaları, reklamcılık, güzel sanatlar, turizm, sağlık, hukuk, eğitim, mimarlık, şehir planlama, felsefe, çevre mühendisliği, biyoloji ve sanat tarihi gibi alanlarla iş birliği içinde geliştirilmesi hem akademik derinlik hem de toplumsal etki açısından elzemdir.

Yerelleşmiş Teori Gelişimi: Türk mitolojisi, halk anlatıları ve tasavvufi literatür gibi özgün yerli kaynaklar üzerinden eko-eleştirel kuramlar geliştirilebilir; Batı merkezli yaklaşımın ötesine geçilerek, Türkiye’ye özgü bir eko-estetik ve eko-politika anlayışı inşa edilebilir.

Kurumsal Politika ve Tez Destekleri: Üniversitelerde eko-eleştiri alanındaki tezleri destekleyecek yapısal programlar oluşturulabilir; yüksek lisans ve doktora düzeyinde Kapadokya Üniversitesi (Çevreci Beşerî Bilimler Merkezi) ve Hacettepe Üniversitesi’nde (Toprak Eğiti Uygulama ve Araştırma Merkezi) olduğu gibi çevreci beşerî bilimleri temalı araştırma merkezleri kurulabilir.

Yayın Politikaları ve Akademik Dili Geliştirme: Türkçede eko-eleştiri alanında daha fazla akademik yayın yapılması için danışmanlar teşvik edici roller üstlenebilir; bu alana özgü terminolojinin yerelleşmesi için çeviri çalışmalarına ve telif hakkı olan kitaplara öncelik verilebilir.

Sonuç olarak, Türkiye’de eko-eleştirin lisansüstü düzeyde artan görünürlüğü, ekoloji temelli insani bilimler açısından umut verici bir gelişmedir. Ancak bu gelişmenin sürdürülebilir ve dönüştürücü olabilmesi

için kuramsal çeşitlilik, disiplinler arası yaklaşım ve yerli kaynaklarla temas gibi stratejik yönelimlere ihtiyaç vardır. Eko-eleştiri, sadece bir edebiyat eleştiri yaklaşımı değil, aynı zamanda insan-merkezli düşünce kalıplarını sorgulayan etik ve epistemolojik bir meydan okumadır. Bu meydan okumanın, Türkiye akademisinde yalnızca mevcut yapıları eleştirmekle kalmayıp, yeni düşünme biçimlerini inşa etme gücüne ulaşması, alanın geleceği açısından belirleyici olacaktır.

Kaynakça

- Buell, L. (1995). *The environmental imagination: Thoreau, nature writing, and the formation of American culture*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Buell, L. (2005). *The future of environmental criticism: Environmental crisis and literary imagination*. Blackwell Publishing.
- Carson, R. (1962). *Silent spring*. Houghton Mifflin.
- Çalık, M., & M. Sözbilir. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. https://www.academia.edu/9322033/%C3%87al%C4%B1k_M_and_S%C3%B6zbilir_M_2014_%C4%B0%C3%A7erik_analizinin_parametreleri_Parameters_of_Content_Analysis_E%C4%9Fitim_ve_Bilim_39_174_33_38_Doi_10_15390_EB_2014_3412
- Eagleton, T. (2005). *Edebiyat kuramı: Bir giriş* (M. Küçük, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışma basım yılı 1983)
- Garrard, G. (2012). *Ecocriticism* (2nd ed.). Routledge.
- Glotfelty, C., & Fromm, H. (Ed.). (1996). *The ecocriticism reader: Landmarks in literary ecology*. University of Georgia Press.
- Gümüş, S. (2018). Nitel araştırmaların sistematik derlemesi: Meta-sentez. K. Beycioğlu, N. Özer ve Y. Kondakçı (Ed.), *Eğitim yönetiminde araştırma içinde* (ss. 533–552). Pegem Akademi.
- Karaman, S., & F. Bakırcı. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 94-114. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gopsbad/article/616554>
- Lachal, J., A. Revah-Levy, M. Orri, & M. R. Moro. (2017). Metasynthesis: An original method to synthesize qualitative literature in psychiatry. *Frontiers in Psychiatry*, 8, 269. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2017.00269>
- Love, G. A. (2003). *Practical ecocriticism: Literature, biology, and the environment*. University of Virginia Press.
- Noblit, G. W., & R. D. Hare. (1988). *Meta-ethnography: Synthesizing qualitative studies*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Oppermann, S. (2013). *Material ecocriticism and the creativity of storied matter*. *Frame: Journal of Literary Studies*, 26(2), 57-72. <https://www.frameliteraryjournal.com/26-2-ecocriticism/serpil-opperman-material-ecocriticism-and-the-creativity-of-storied-matter/>
- Özkaral, T. C., & A. Mentiş Taş. (2017). Sosyal bilgiler ve karşılaştırmalı eğitim alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi: Bir meta-sentez çalışma örneği. *Turkish Studies*, 12(25), 651-670. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=20629
- Pears, David. (1997). *Wittgenstein: A modern master*. Fontana Press.
- Polat, S. & Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 52–64. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/enad/article/354541>
- Rueckert, W. (1978). Literature and ecology: An experiment in ecocriticism. *Iowa Review*, 9(1), 71-86.
- Sapir, E. (1929). The status of linguistics as a science. *Language*, 5(4), 207–214. <https://www.jstor.org/stable/409588>
- Yılmaz, G. K. (2015). Analysis of technological pedagogical content knowledge studies in Turkey: A meta-synthesis study. *Education and Science*, 40(178), 103–122. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/4087/1002>

Zengin, S. E. (2017). Öznenen nesneye: Söylem analizi üzerinden hayvanın değişen statüsü hakkında bir inceleme (Tez No. 456811) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Finansman: Çalışmanın finansmanı yoktur.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Bağımsız, çift-kör hakemlik.

Yapay Zekâ Beyanı: Kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.

Etik Bildirim ve Etik Kurul Kararı: Yazar, bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan eder. Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. Aksi bir durumun tespiti halinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Teşekkür: Makale yazım sürecinde destekleri için Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Dilek Yeşiltuna’ya teşekkürlerimi sunarım.

Funding: The study is not funded.

Conflicts of interest: The authors declare that there are no potential conflicts of interest.

Peer Review: External, double-blind

AI Statement: The authors declare that do not use AI. All content of the study was produced by the author in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.

Ethics Statement and Ethics Committee Decision: The author declares that ethical guidelines were followed throughout the preparation of this study. No approval from an ethics committee is required for this study. Should any violation of these guidelines be identified, Çankırı Karatekin University Karatekin Journal of Faculty of Letters at shall bear no responsibility, and all responsibility shall rest with the author of the study.

Acknowledgements: I sincerely thank Prof. Dr. Dilek Yeşiltuna, faculty member of the Department of Sociology at Ege University, for her valuable support throughout the preparation of this manuscript.

Ek 1: İstatistik eko-eleştirel tezler

YIL	Yüksek Lisans	Doktora/Sanatta Yeterlik	Eko-eleştiri kuramları	Post hürmanizm Trans hürmanizm	Batı DE İngiliz DE Amerikan Kültürü E	Karşılaştırmalı Edebiyat	Türk Dili ve Edebiyatı Türk HB	İletişim Halkla İ. Gazetçilik	Görsel-Güzel Sanat (Tarihi)	Sinema	Sosyol. Antropol. Kadın Ç	Siyaset	Felsefe	Kamu Y. Şehir P. Mimar	Diğer
2024 Haz	6	2	8	0	3	0	0	1	0	1	1	1	0	0	1 Rus DE
2023	32	12	39	3	14	2	5	1	3	4	3	1	2+	0	4 Eğitim-1 Eğit 1 Turizm 1 Tiyatro
2022	44	7	43	7	20	1	3	1	5+	2	5+	2+	2	0	2 Eğitim+1 Eğit 1 Japon DE 1 İtalyan DE
2021	20	8	22	5	11	0	2	2	3	2	1+	1	1	1	2 Eğitim+1 Eğit
2020	17	5	14	3	6	0	4	0	3	2	3	1	1	1	1 Hukuk
2019	22	7	22	0	13	1	1	1	1	1	4	1	3	2	1 Medeniyet
2018	5	4	5	2	5	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2017	11	3	13	2	5	0	2	0	2	1	2	0	1	0	1 Eğitim
2016	4	2	6	0	2	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0
2015	4	2	4	1	3	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1 Dilbilim
2014	2	0	2	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2013	4	1	5	0	1	2	0	0	1	0	0	0	0	1	1 İtalyan DE
2012	1	3	4	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
2011	4	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0
2010	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1 İtalyan DE
2009	2	0	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2008	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2007	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 İşletme
2006	2	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1 İşletme
2005	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
2004	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2003	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
2002	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
2001	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1999	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
1998-7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1996	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
1995	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1 Çevre M.
TOPLAM	186	61	204	24	89	9	18	6	19	17	23	10	15	10	14
GENEL TOPLAM	247		Her iki konuya da giren tezler her iki sütuna da yazılmıştır.		116+17=133 (10 tez edebiyat dışı ABD'nden edebiyat konulu tezlerdir.)			114 (Morla belirtilenler mor sütuna + olarak dahil edilmiş, buraya dahil edilmemiştir.)							

Ek 2: Yazılan tezlere dair bilgiler

1	İsim	Yıl/Konu	Tez Adı	Tez Türü/Konu	Üni	ARB/BA	Danışman
61	Özge Seter	2021 160	Alienation and Fiction in the New Zealand Postcolonial Novel: Towards Another Summer by Janet Frame and The Silicon Tongue by Beryl Fletcher from a Posthumanist Perspective, and M	D5	Ankara	İDE	Ufuk Ege Uygun
62	Özür Cengiz	2018 161	P. D. James, Kazuo Ishiguro, Lois Lowry ve Suzanne Collins'in Dystopyalarının Posthumanist Eleştiri Bağlamında İncelenmesi	D8	Ankara	İDE	Ufuk Ege Uygun
63	Mustafa Eray Eren	2019 162	American Radical Environmental Fiction: Deep Ecology and Eco-Defense in Edward Abbey's The Monkey Wrench Gang, Paul Chadwick's Concrete: Think Like a Mountain, and T. C. Boyle's A F	YL31	Hacettepe	AKE	Ufuk Özdağ
64	Hatice Derya Yılmaz	2017 163	Koray Avcı Çakman'ın Eserlerinde Çookılara Yönelik Eko-eleştirel İstisnalar	YL20	Erzincan	Türkçe Eğl.	Yasin Mahmut Yakar
65	Ahmet Özkan	2020 164	Poetry Analysis within the Scope of Ecopoetry: The Voice of Nature in Ecopoetry	YL36	Yüzüncü Yil	İDE	Zeki Edis
66	Şükran Aslan Acar	2020 165	The Reflections of Arne Naess' Deep Ecology Principles in Rachel Carson and Yagar Kemal's Works	YL39	Yüzüncü Yil	İDE	Zeki Edis
67	Adem Geçmiş	2017 166	Biçe Karasu'nun Hayvanları: Etik ve Politik Karşılaştırmalar	YL15	Bilkent	TDE	Zeynep Seviner
68	Merve Nur Tuğtekin Aydın	2022 167	Transcendentalist and Eco-Fictional Perspective: Richard Powers' The Overstory and Latife Tekin'in Ormanda Ölüm Yokmuştur	YL49	Yüzüncü Yil	İDE	Bülent Cercis Tanrıtanır
69	Menekeç Yavuz	2023 168	An Evaluation of the Novels Walden by Henry David Thoreau, The Sun Also Rises by Ernest Hemingway's and White Noise by Don DeLillo in the Context of Eco-Psychology	D19	Yıldız Teknik	TDE	Didem Ardalı Büyükarman
70	Berçem Şen	2023 169	Ursula Le Guin ve Margaret Atwood'un Eserlerine Eko-Eleştirel Bir Yaklaşım	D50	Dokuz Eylül	Felsefe	Ezgi Ece Çelik Karaoçer
71	Muhammed Alpaslan Tandoğan	2022 170	Tolkien Legendarium'un Çevre Tarihi Perspektifinden Eko-Eleştirel Analizi	YL51	Uludağ	Siyaset Bilim	Yasemin Kaya
72	Nazmiye Zeybek	2022 171	The Representation of Ecogothic in Charlotte Perkins Gilman's "The Yellow Wallpaper" (1891), "The Yellow Wallpaper" (1892), and "When I Was a Witch" (1909)	YL52	Kafkas	BDE	Selçuk Şentürk
73	Jibreel Abdulateef İbrahim	2021 172	The Apocalyptic Vision in Steve Waters' The Contingency Plan: An Ecocritical Reading	YL53	Karabük	İDE	Abdul Serdar Öztürk
74	Hatice Bakanlar Mutlu	2021 173	Quest for Inter/Connectedness in a Broken World: 21st Century British Women's Eco-Memoirs	D20	Ege	İDE	Dilek Direnç
75	Burak Turan	2021 174	An Ecopsychological View of Jack London's The Call of the Wild and White Fang with Cengiz Aytmatov's White Ship and The Dreams of the Female Wolf	YL54	Yüzüncü Yil	İDE	Bülent Cercis Tanrıtanır
76	Mehmet Aydıntürk	2021 175	An Ecocritical Reading of The Conservationist by Nadine Gordimer	YL55	Atatürk	İDE	Kubilay Geçikli
77	Gülşen Oktay	2023 176	Çocuk Edebiyatında Eko-eleştiri	YL56	Erzincan Binalı	Türkçe Eğl.	Cem Semis Özmer
78	Merve Nur Özelek	2023 177	An Ecofeminist Reading of Doris Lessing's The Grass is Singing (1950) and Its Film Adaptation The Killing Heart (1981)	YL57	Kapadokya	İDE	Ekin Gündüz Özdemirci
79	Behiye Türkülmaz	2022 178	Türk ve Amerikan Romanlarında Dostok Dönya Algısı (Demir Önce, Müksüzler, Fahrenheit 451, Gökdelen, Son Ada, Sahte Uygurk)	YL58	Yüzüncü Yil	İDE	Bülent Cercis Tanrıtanır
80	Hakan Kımzınelmaoğlu	2022 179	An Evaluation of the Novels Walden by Henry David Thoreau, The Sun Also Rises by Ernest Hemingway's and White Noise by Don DeLillo in the Context of Eco-Psychology	YL59	Yüzüncü Yil	İDE	Bülent Cercis Tanrıtanır
81	Güven Kayhan	2022 180	Conflict or Co-Existence: Interaction of Nature and Technology in Salman Rushdie's Selected Novels	D21	Ege	İDE	Baışe Şebnem Toplu
82	İbrahim Koç	2021 181	Representations of Nature and Environment in Post-Apocalyptic Dystopias: An Ecocritical Reading of Maggie Gee's The Flood, Cormac McCarthy's The Road and Margaret Atwood's The Year	D22	İstanbul Aydın	İDE	Öz Öktem
83	Hatice Güllü Sandere	2021 182	Çocuk Kitaplarında Çevre Eleştiri Üzerine Bir İnceleme	YL60	Bülent Ecevit	Türkçe Eğl.	Nuran Başoğlu
84	Elif Şahin	2021 183	Othering Nature in the Australian Novel: Postcolonial Ecocritical Reading of Kate Grenville's The Secret River and Kim Scott's That Deadman Dance	YL61	Hacettepe	İDE	İmren İmişli
85	Doğan Çadircioğlu	2024 184	Rus Edebiyatında Moskova İmgesine Eko-eleştirel Bir Yaklaşım: V. Mayakovski Eserlerinde Moskova	YL62	Erciyes	RDE	Erdem Eriş
86	Gökçe Yücel	2023 185	Sema Kagıusuz'un Eserlerine Eko-eleştirel Bir Bakış	YL63	Sütçü İmam	TDE	Mehmet Fethi Yanardağ
87	Eva Göksenil Yılmaz	2023 186	Ecocriticism and Gothicism: An Ecogothic Approach to Nathaniel Hawthorne's Selected Short Stories	YL64	Selçuk	İDE	Hüseyin Altındış
88	Gamze Güzel	2023 187	Ekolojik Bir Tiyatro Doğru: Eko-eleştirelin Tiyatrodaki Yankıları ve Örnek Çözümleme	YL65	İstanbul	Tiyatro ED	Nilgün Fırdinoğlu Tiryaki
89	Şükri Can Balta	2023 188	1950 Sonrası Türk Hikâyesinde Eko-eleştiri ve Çevre Bilinci	D23	Ankara Yıldırım	TDE	Ayşe Demir
90	Alperen Mutlu	2023 189	A Posthumanist Ecocritical Reading of Maggie Gee's The Ice People and Jeanette Winterson's The Stone Gods: Recontextualising the Ecological Centre	YL66	Kapadokya	İDE	Kerim Can Yazgünoğlu
91	Halim Erdem	2023 190	Eco-Apocalyptic Herings: An Ecocritical Approach to Selected Plays by Thomas Eccleshare, Stef Smith, Caryll Churchill, and Lucy Kirkwood	D24	Karabük	İDE	Abdul Serdar Öztürk
92	Mustafa Çöller	2023 191	Thomas Hardy'nin Romanlarında Eko-eleştirel Yaklaşımlar	D25	Atatürk	İDE	Mukadder Erkan
93	İsmet Tank Göğçe	2023 192	Naming Beyond Human: Ecocriticism in Contemporary Turkish Literature	YL67	Bilim	TDE	Hacer Esra Almas
94	Ekinur Doğruç	2023 193	An Ecocritical Analysis of Ursula K. Le Guin's The Word for World is Forest and Latife Tekin's Minor	YL68	Yeditepe	İDE	Nina Cemiloğlu
95	Yağmur Kızılay	2023 194	Affect, Materiality and Embodiment in Climate Change Fiction: John Brunner's The Sheep Look Up, Ruth Ozeki's My Year of Meats, and J.M. Ledgard's Submergence	D26	Ankara	İDE	Zeynep Zeren Atayurt Fenge
96	Mümine Hasan	2023 195	Reflections of Ecofeminism in Margaret Atwood's Mood/Modem	YL69	Karabük	İDE	Abdul Serdar Öztürk
97	Sinan Sömet	2022 196	Eko-eleştiri Perspektifinden Bertolt Brecht'in Epik Tiyatro Kuramının Değerlendirilmesi	YL70	Süleyman Demirel	Sahne Sanatı	Fatih Nalbantoğlu
98	İmeral Uslu	2022 197	Slow Violence and Toxic Discourse in Fictional Works	YL71	Ege	AKE	Esra Ayşe Sahtiyancı Özarhan
99	Nayem Nazar Rashid	2022 198	An Ecocritical Approach to Alice Oswald's Selected Poems	YL72	Karabük	İDE	Nazila Heidarzadegan-Raşiç Colak
100	Abdül Etil Özcan Beydemir	2022 199	Neither a Mother nor an Other: Nature's Literary Emancipation in William Golding's Lord of the Flies and Louise Erdrich's Tracks	YL73	ODTÜ	İDE	Margaret Jeanne Marie Sönmez
101	Bertol Çelikkannan	2022 2100	Sevinç Çöküm'ün Roman ve Çykürlerine Eko-eleştirel Bir Yaklaşım	YL74	İzmir Katip Çel	TDE	Seçil Dumantepe
102	Kızır Kuru	2022 2101	Eko-eleştiri Odağında Ethem Baran Anlatısı	YL75	Muğla Sıtkı Ko	TDE	Yeli Uğur
103	Mahdi Kaşım Karzem	2022 2102	Superficial Beauty and Happiness in British and American Dystopian Literature: Aldous Huxley's A Brave New World and Ray Bradbury's Fahrenheit 451	YL76	Karabük	İDE	Nazila Heidarzadegan
104	Mehmet Köylüoğlu	2022 2103	Dystopian Fiction through the Lens of Ecofeminism and Ecofascism: The Depiction of Woman and Nature in Margaret Atwood's The Handmaid's Tale and Its TV Adaptation (2017)	YL77	Kapadokya	İDE	Ekin Gündüz Özdemirci
105	Fatma Gamze Erkan	2022 2104	Challenging Anthropocentrism: Depiction of Environmental Disasters in British Eco-Fictional Novels	D27	Ege	İDE	Dilek Direnç
106	Cemile Rümeysa Mehani	2022 2105	Hasan Ali Toprak'ın Eserlerinde İnsan-Hayvan Karşılaştırmaları: Hayvanların Yazınal Temsili	YL78	İstanbul 29 M	TDE	Ayşe Emel Kefeli
107	Nuray Akdemir	2022 2106	"Batılı Olmayan" Dystopya: Öe Kentzburu, Tewaada Yöko, Murakami Ryö	D28	Ankara	İDE	Hüseyin Can Erkin
108	Ayşen Durmuş	2022 2107	Self and Nature in Charlotte Brontë and Virginia Woolf's Novels	YL79	Ege	İDE	Aylin Atilla Mat
109	Öğün Cengiz	2022 2108	İtalo Calvino'nun Yapıtlarında Kentler ve Doğa	D29	Ankara	İtalyan D	Nuray Özkan
110	Necati Özcan	2023 2109	Altay Destanlarında Kütsal Ekoloji	YL80	Bayburt	TDE	Turgay Kabak
111	Hzk Seygılı	2022 2110	Derin Ekoloji Perspektifinden Ekolojik Ütopiyalar: Kadınlar Ülkesi ve Ekotopya	D30	İstanbul	Karş. Ed.	Nejdet Neydim
112	Zeynep Nur Simgeç	2021 2111	Fesil Maymunlar: Son Dönem Osmanlı'dan Erken Cumhuriyet'e Evrim Edebiyatı ve Edebiyatı Evrimi (1894-1934)	YL81	Bilkent	TDE	Mehmet Kalpaklı
113	Gizem Orak	2022 2112	Çocuk Edebiyatı Yazarlarının Bir Karakter Olarak Hayvanları Ele Alış Biçimleri	YL82	Yıldız Teknik	Türkçe Eğl.	Ali Fuat Arıcı
114	Aydoğdu Aydoğdu	2022 2113	Elizabeth Costello ve Vegetaryen de Cinsiyet ve Et Yeme İlişkisi	YL83	Dokuz Eylül	Kadın Ç.	Nilsen Gökçen Uluk
115	Öğün Kabak	2023 2114	Ecofeminist Edebiyat Eleştirisi (Dünya Orman Denir ve Doğa Tarihi Üzerinde Bir Uygulama)	YL84	Yeditepe	Karş. Ed.	Bahar Gökçinar
116	Esra Yaver	2023 2115	For a Better World: Exploring the Political and Ethical Strength of Ecofeminism in Charlotte Perkins Gilman's Herland and Begum Rokeya Sakhawhat Hossain's Sultana's Dream	YL85	Selçuk	İDE	Sema Zafer Sümer
117	Saniye Özgü Çınar	2023 2116	Nurtured by Nature: An Ecofeminist Reading of Delia Owens' Where the Crawdads Sing	YL86	Dokuz Eylül	AKE	Nilsen Gökçen Uluk
118	Minel Demirel	2023 2117	Masaldan Romana Kahramanın Serüveni: Yere Döğen Duolar ve Yerküpe'na Eko Feminist Bir Yaklaşım	YL87	Osmangazi	Karş. Ed.	Fesun Koşmak
119	Araf Darraaj	2023 2118	The Role of Postmillennial Novel in Disseminating Ecofeminist Awareness: A Study of Lauren St. John's The White Grief (2006), Laine Paull's The Bees (2014) and Margaret Atwood's The	D31	Atilim	İDE	Gökçen Ayar
120	Cansu Özdemir Ađlar	2023 2119	An Ecopsychological Analysis of Human-Nature Relations in J.R.R. Tolkien's Lord of the Rings Trilogy	YL88	Erciyes	İDE	İfakat Banu Akçeşme
121	Dilan Güner	2022 2120	Planting Seeds of Hope: A Survey of Solarpunk Futures	YL89	Dokuz Eylül	AKE	Nilsen Gökçen Uluk
122	Esa Eyyüklü Erol	2022 2121	Latife Tekin'in Minor, Charlotte Perkins Gilman'ın Kadınlar Ülkesi (Herland) Adlı Eserlerine Ecofeminist Bir Yaklaşım	YL90	Yüzüncü Yil	İDE	Aydin GÖRMEZ
123	Fatma Demir	2022 2122	Buket Uzuner'in Kumral Ada Mavi Tuna, Balık Ülkesinin Sesi, İki Yeşil Su Samuru, Uzun Beyaz Bulut Gelibolu Adlı Romanlarının Ecofeminizm Açısından İncelenmesi	YL91	Ondokuz May	Kadın Ç.	Zerrin Eren
124	Ayşe Nur Sotdoğan	2022 2123	Witches and Witchcraft in Margaret Atwood's Circle/Mud Poems and Madeline Miller's Circe	YL92	Akdeniz	İDE	Orkun Kocabıyık
125	Sader Yeşilgök	2022 2124	The Representations of Women and Nature in Jane Eyre and North and South: An Ecofeminist Reading	YL93	Dumlupınar	İDE	Ansi Sev Ateş
126	Sevan Sağlam	2022 2125	Suket Uzuner'in Romanlarında Doğa	YL94	Bartın	TDE	Haluk Öner
127	Zainab Ameer Jabbar Jabbar	2022 2126	A (Re)Discovery of Feminist Utopias: The Clift and The Wanderground	YL95	İstanbul Yeni	İDE	Sultan Komut Bakıncı
128	Esra Armağan Türköğlü	2022 2127	Women's Alternative Refuge Far from the Earth: Woman on the Edge of Time and The View from Here	YL96	Beşiktaş	İDE	Seval Arslan
129	Hojda Sipil	2022 2128	A Comparative Study of Utopian and Dystopian Ecofeminism in Marge Piercy's The Handmaid's Tale (1985), and Ursula K. Le Guin's Av	YL97	Yüzüncü Yil	İDE	Memet Metin Barlık
130	Hzk Özdemir	2022 2129	Ecofeminist Reflections: The Interlocked Domination in Ruth Ozeki's My Year of Meats, Doris Lessing's Mara and Dawn: An Adventure and Jane Rogers' The Testament of Jessie Lamb	YL98	Ankara	İDE	Nisa Harika Güzel Köşker
131	Hzk Karayaylı Bayraktar	2021 2130	Anthropocentrism and Models of Environmentalism in Solar Storms and Strange as This Weather Has Been	YL99	İstanbul Aydın	İDE	Esma Tezcan
132	Hzk Sinmaz Urgan	2021 2131	Ecofeminist Bir Yaklaşımda Denemesi: Margaret Atwood'un Damızlık Kızın Öyküsü ile Ursula K. Le Guin'in Karamçın Sol El Romanlarında İkili Karşılaştırmalar	YL100	Ege	Kadın Ç.	Nevin Koyuncu
133	Hzk Yavuz	2023 2132	Redefining Authority, Alterity, and Silence in The Emperor's Babe and Wide Sargasso Sea	YL101	İnönü	İDE	Zeynep Yılmaz Kurt
134	Mahir Onat Topal	2023 2133	"It's the Meat Talking, Ignore It": The question of posthuman embodiment in William Gibson's Neuromancer and Kazuo Ishiguro's Never Let Me Go	YL102	ODTÜ	İDE	Elif Öztabak Avcı